

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КРАЄЗНАВЧОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

МИНУЛЕ І СУЧАСНІСТЬ: ТАВРІЯ. ХЕРСОНЩИНА. КАХОВКА

14-15 вересня 2017 р.

Виконавчий комітет
Каховської
міської ради

Відкритий міжнародний
університет розвитку
людини «Україна»
Новокаховський
гуманітарний інститут

Національна спілка краєзнавців України
Херсонська
обласна організація

Херсонський обласний
краєзнавчий музей
Каховський історичний музей

Сидорович Егор Сергійович

кандидат історичних наук, старший викладач кафедри туризму Херсонського державного університету, член Національної спілки краєзнавців України (м. Херсон)

✉ egsydor@gmail.com

«Французький слід» в археологічній науці

В статті розглядається один із аспектів діяльності французьких переселенців на Півдні України, а саме їх роль у становленні археологічної науки. Особливу роль автор виділяє у розвитку наукової думки герцога Армана Еммануїла де Ришельє та графа Олександра Федоровича Ланжерона.

На початку XIX століття французька аристократія відіграла значну роль в становленні і розвитку окремих галузей господарства Півдня України, що було висвітлено в попередніх дослідженнях [1, 2]. У той же час герцог Арман Еммануїл де Ришельє і граф Олександр Федорович Ланжерон проявляли певний інтерес до розвитку місцевої археологічної науки.

У цей період було відсутнє цілеспрямоване державне фінансування охорони і реставрації археологічних пам'яток. Але, в даний період часу починають формуватися перші мережі державних археологічних зібрань, які перебували в Миколаєві (Кабінет рідкостей Чорноморського депю карт) і Харкові (Кабінет рідкостей Харківського університету).

У 1805 році на підставі розпорядження міністра внутрішніх справ В. П. Кочубея, герцог А. Е. де Ришельє видає указ про заборону вивезення за кордон антикварних речей [3]. Цей указ був адресований таврійського губернатора Дмитру Борисовичу Мертвому. Дослідник А. Стевен, аналізуючи припис Дюка, відзначав, що французький аристократ зіграв значну роль в збереженні предметів старовини. Дюк заборонив вивозити будь-які цінні предмети, які були знайдені на території державних земель [4].

У той же час ад'ютант герцога був І. А. Стемпковський, який знаходився біля витоків одеської археологічної науки. Під час закордонного походу Олександра І він був обраний член-кореспондентом Паризької Академії написів і словесності. Цей дослідник є автором відомої записки «Думки щодо вишукування старожитностей...», яка була надана генерал-губернатору М. С. Воронцову. У цьому виданні пропонується створити спеціальне сховище для старожитностей [5].

Ключові слова:

археологія, пам'ятки, наука, герцог, субсидії.

В результаті І. А. Стемпковський (займався дослідженням Пантікапея, Мірмекій і Парфеніума; започаткував історіографії Боспорського царства; член Паризького азіатського суспільства і Імператорського Товариства сільського господарства Південної Росії) отримає від герцога А. Е. де Ришельє, після його від'їзду до Франції, 150 тисяч рублів, маєток Гурзуф і дачу в Одесі [3]. Дані кошти сприяли подальшому розвитку археологічної науки.

Помітну роль у розвитку «південної» археологічної науки зіграв граф Олександр Федорович Ланжерон, який шукав домігся виділення субсидій для археологічних розкопок. У 1816 році цей французький аристократ надав субсидію відомому іноземному досліднику Полю Дюбрюкс в розмірі 100 рублів [6]. Також він виділив цього ж вченому 500 рублів субсидій на прохання канцлера Російської імперії Н. П. Румянцева. Хоча граф, розуміючи недостатність такої матеріальної допомоги, намагався залучити до збору коштів любителів старожитностей [7].

Таким чином, французька аристократія звертало увагу на становлення археологічної науки на Півдні України. Герцог Арман Еммануїл де Ришельє і граф Олександр Федорович Ланжерон не тільки надавали фінансову допомогу фахівцям з давніх-давен, а й використовували адміністративні важелі управління.

© Сидорович Є. С., 2017

Список джерел та літератури:

1. Сидорович Е. С. Французские негодянты в Черном море в конце XVIII – первой половине XIX в. // Вопросы истории. – 2013. – № 6. – С. 153–160.
2. Сидорович Е. С. Землевладение французов на юго-западе Российской империи в конце XVIII – первой половине XIX века // Россия и Франция. – 2014. – Вып. 11. – С. 16–31.
3. Охотников С. Б. Одесса–Франция: археологический диалог // Древнее Причерноморье. – 2008. – Вып. 8. – С. 278–282.
4. Стевен А. Х. Дела архива Таврического губернского правления, относящиеся до разыскания, описания и сохранения памятников старины в пределах Таврической губернии // Известия Таврической ученой архивной комиссии. – 1891. – № 13. – С. 33–54.
5. Стемпковский И. А. Мысли относительно изыскания древностей в Новороссийском крае. – СПб.: Типография Карла Крайя, 1827. – 38 с.
6. Федосеев Н. Ф. Судьбы керченских археологов // Материалы юбилейной конференции, посвященной 175-летию музея. – Керчь, 2009. – С. 18–29.
7. Ищук Т. В. Периодизация начального этапа становления науки о классических древностях (на примере Боспорского царства) // Таврійські студії. – 2013. – № 1. – С. 65–70.